TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. spalio 3 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 91/676/EEB – Vandenų apsauga nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių – Tikslas mažinti taršą – Taršos paveikti vandenys – Maksimalus nitratų kiekis 50 mg/l – Valstybių narių priimtos veiksmų programos – Pavienių asmenų teisės reikalauti pakeisti tokią programą – Teisė kreiptis į nacionalinės valdžios institucijas ir nacionalinius teismus“

Byloje C-197/18

dėl *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas, Austrija) 2018 m. kovo 13 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. kovo 19 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland,

Robert Prandl,

Gemeinde Zillingdorf,

dalyvaujant

Bundesministerium für Nachhaltigkeit und Tourismus, anksčiau – *Bundesministerium für Land und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft*,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot (pranešėjas), teisėjai C. Toader, A. Rosas, L. Bay Larsen ir M. Safjan,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius R. Schiano, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. vasario 6 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland*, R. Prandl ir *Gemeinde Zillingdorf*, atstovaujamų advokato C. Onz ir H. Herlicska,

– Austrijos vyriausybės, atstovaujamos G. Hesse, C. Drexel, J. Schmoll ir C. Vogl,

* Proceso kalba: vokiečių.

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos J. M. Hoogveld, M. K. Bulterman ir M. A. M. de Ree,

– Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna, D. Krawczyk ir M. Malczewska,

– Europos Komisijos, atstovaujamos A. C. Becker ir E. Manhaeve,

susipažinęs su 2019 m. kovo 28 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 288 straipsnio ir 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvos 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, 1991, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 68) 5 straipsnio 4 ir 5 dalių bei I priedo A dalies 2 punkto išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas per *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland* (Šiaurės Burgenlando vandens tiekimo įstaiga, Austrija) (toliau – vandens tiekimo įstaiga), Robert Prandl ir *Gemeinde Zillingdorf* (Cilingdorfo savivaldybė, Austrija) pradėtą procedūrą dėl 2016 m. gegužės 30 d. *Bundesministerium für Nachhaltigkeit und Tourismus* (Federalinė tvarumo ir turizmo ministerija, Austrija), anksčiau – *Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft* (Federalinė žemės ir miškų ūkio, aplinkos ir vandentvarkos ministerija, Austrija) (toliau – ministerija), sprendimo, kuriuo ji atmetė prašymus pakeisti arba peržiūrėti *Verordnung Aktionsprogamm Nitrat 2012* (Nutarimas dėl 2012 m. nitratų veiksmų programos) kaip nepriimtinus.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

3 Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašytos 1998 m. birželio 25 d. Orhuse ir Europos bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1; toliau – Orhuso konvencija), 2 straipsnio „Sąvokos“ 4 ir 5 dalyse numatyta:

„4. „Visuomenė“ – vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos arba grupės.

5. „Suinteresuota visuomenė“ – tai visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis.“

4 Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„<…> kiekviena Šalis užtikrina, kad visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus, jeigu tokie yra, galėtų administracine arba teismo tvarka kreiptis dėl privačių asmenų arba valstybės institucijų, pažeidžiančių nacionalinių įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkosauga, veiksmų arba neveikimo užginčijimo.“

Sąjungos teisė

5 Direktyvos 91/676 pirmoje, trečioje, penktoje, šeštoje ir dešimtoje–tryliktoje konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„kadangi kai kuriuose valstybių narių rajonuose nitratų kiekis vandenyje didėja ir yra jau gana didelis palyginti su standartais, nustatytais 1975 m. birželio 16 d. priimtoje Tarybos direktyvoje 75/440/EEB dėl paviršinio vandens, skirto geriamajam vandeniui imti, kokybės valstybėse narėse reikalavimų [(OL L 194, 1975, p. 26; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 17)] su pakeitimais, padarytais [1979 m. spalio 9 d. Tarybos] [d]irektyva 79/869/EEB [(OL L 271, 1979, p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 118)], ir 1980 m. liepos 15 d. priimtoje Tarybos direktyvoje 80/778/EEB dėl žmonėms vartoti skirto vandens kokybės [(OL L 229, 1980, p. 11)], su pakeitimais, padarytais 1985 m. Stojimo aktu;

<…>

kadangi bendros žemės ūkio politikos pertvarkoje, išdėstytoje Komisijos Žaliojoje knygoje „Bendros žemės ūkio politikos perspektyvos“, nurodyta, kad, nors Bendrijos žemės ūkyje reikia naudoti azoto turinčias trąšas ir mėšlą, per didelis trąšų kiekis kelia riziką aplinkai <…>

<…>

kadangi pagrindinė taršos priežastis iš pasklidžiųjų taršos šaltinių yra nitratai iš žemės ūkio šaltinių, patenkantys į Bendrijos vandenis;

kadangi dėl to, saugant žmonių sveikatą, gyvosios gamtos išteklius, vandens ekosistemas ir užtikrinant kitus teisėtus vandens naudojimo būdus, yra būtina mažinti vandens taršą, kurią sukelia ar sudaro jai sąlygas žemės ūkyje naudojami nitratai, ir užkirsti kelią tolesniam tokio tipo teršimui; kadangi šiuo tikslu yra svarbu imtis priemonių dėl visų azotinių junginių saugojimo bei skleidimo žemės paviršiuje ir dėl tam tikrų žemės dirbimo būdų;

<…>

kadangi kiekviena valstybė narė turi nustatyti jautrias zonas, sukurti ir įgyvendinti veiksmų programas vandens taršai azotiniais junginiais pažeidžiamose zonose mažinti;

kadangi tokiose veiksmų programose turi būti numatytos priemonės, kaip riboti visų azoto turinčių trąšų naudojimą ir ypač kaip nustatyti gyvulių mėšlo naudojimo konkrečias ribas;

kadangi būtina stebėti vandenis ir taikyti pamatinius matavimo metodus azoto junginiams, kad galima būtų užtikrinti šių priemonių veiksmingumą;

kadangi pripažįstama, kad tam tikrose valstybėse narėse hidrogeologija yra tokio lygio, kad gali praeiti dar daug metų, kol apsaugos priemonės pagerins vandens kokybę.“

6 Direktyvos 91/676 1 straipsnyje numatyta:

„Šios direktyvos tikslas:

– mažinti vandens taršą, kurią sukelia ar skatina žemės ūkyje naudojami nitratai, ir

– stabdyti tolesnį tokį teršimą.“

7 Šios direktyvos 2 straipsnis suformuluotas taip:

„Šioje direktyvoje:

a) „požeminis vanduo“ – tai vanduo, kuris yra po žeme prisotintoje zonoje ir tiesiogiai liečiasi su dirva ir podirviu;

b) „gėlasis vanduo“ – tai gamtinis vanduo, kuriame yra nedaug druskų ir kuris dažnai yra laikomas tinkamu geriamajam vandeniui imti ir paruošti;

<…>

i) „eutrofikacija“ – tai vandens praturtinimas azoto junginiais, kuris skatina greitesnį dumblių bei aukštesniųjų augalų augimą ir sukelia nepageidautiną organizmų pusiausvyros vandenyje sutrikimą bei pablogina vandens kokybę;

j) „tarša“ – tai azoto junginiai, kurie iš žemės ūkio šaltinių tiesiogiai arba netiesiogiai patenka į vandens aplinką ir gali kelti pavojų žmonių sveikatai, kenkti gyviems organizmams bei vandens ekosistemoms, mažinti poilsiavimo galimybes ir trukdyti kitaip teisėtai naudoti vandenį;

k) „jautri zona“ – tai pagal 3 straipsnio 2 dalį nustatyta žemės teritorija.“

8 Šios direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„1. Pagal I priede išdėstytus kriterijus valstybės narės turi nustatyti vandenis, kurie yra ar gali būti paveikti taršos, jei nebus imtasi 5 straipsnyje nurodytų veiksmų.

2. Per dvejus metus nuo šios direktyvos paskelbimo valstybės narės privalo savo teritorijoje nustatyti visas pažeidžiamas zonas, iš kurių vanduo patenka į 1 dalyje nurodytus vandenis ir kurios didina taršą. <…>

<…>

4. Valstybės narės turi patikrinti ir, jei reikia, atitinkamai pakeisti ir papildyti nustatytų pažeidžiamų zonų sąrašą ir bent kas ketverius metus atsižvelgti į pokyčius ir veiksnius, kurie nebuvo numatyti anksčiau nustatant tokias zonas. <…>

5. Valstybės narės atleidžiamos nuo pareigos nustatyti konkrečias pažeidžiamas zonas, jeigu jos sudaro ir vykdo 5 straipsnyje nurodytas veiksmų programas pagal šią direktyvą visoje savo valstybės teritorijoje.“

9 Tos pačios direktyvos 4 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės, siekdamos užtikrinti bendrą visų vandenų apsaugos [nuo taršos] lygį, per dvejus metus nuo šios direktyvos paskelbimo turi:

a) sukurti <…> geros žemės ūkio praktikos kodeksą (ar kodeksus) <…>

b) jei reikia, parengti žemdirbių mokymo ir informavimo privalomą programą <…>

<…>“

10 Direktyvos 91/676 5 straipsnyje numatyta:

„1. Per dvejus metus nustačius 3 straipsnio 2 dalyje nurodytas zonas ir per vienerius metus nustačius kiekvieną papildomą 3 straipsnio 4 dalyje nurodytą zoną, valstybės narės, siekdamos įgyvendinti 1 straipsnyje nurodytus tikslus, turi sukurti veiksmų programas nustatytoms pažeidžiamoms zonoms.

2. Veiksmų programa gali būti skirta visoms valstybės narės teritorijoje esančioms pažeidžiamoms zonoms, arba, jei valstybė narė mano esant tikslinga, ji gali atskiroms pažeidžiamoms zonoms ar jų dalims sukurti atskiras programas.

3. Veiksmų programose būtina atsižvelgti į:

a) turimus mokslinius ir techninius duomenis, labiausiai į atitinkamą taršą azotu iš žemės ūkio ir kitų šaltinių;

b) valstybės narės atitinkamų rajonų aplinkos sąlygas.

4. Veiksmų programos turi būti įgyvendintos per ketverius metus nuo jų sukūrimo ir jose turi būti numatytos tokios privalomos priemonės:

a) III priede nurodytos priemonės;

b) priemonės, kurias valstybės narės nustatė <…> geros žemės ūkio praktikos kodekse (-uose) <…>

5. Be to, valstybės narės veiksmų programose turi imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus, kurie, jų manymu, yra būtini, jei, pradėjus vykdyti veiksmų programą arba jau įgijus tam tikros įgyvendinimo patirties, tampa aišku, kad 4 dalyje minėtų priemonių nepakanka 1 straipsnio tikslams pasiekti. Parinkdamos šias priemones ar veiksmus, valstybės narės turi atsižvelgti į jų veiksmingumą ir sąnaudas, palyginti su kitomis galimomis prevencinėmis priemonėmis.

6. Valstybės narės turi parengti ir įgyvendinti tinkamas monitoringo programas.

Pagal šį straipsnį sudarytų veiksmų programų veiksmingumui vertinti valstybės narės, kurios 5 straipsnį taiko visoje savo nacionalinėje teritorijoje, privalo stebėti nitratų kiekį paviršiniuose ir gruntiniuose vandenyse tokiuose pasirinktuose matavimo taškuose, kurie leidžia nustatyti vandenų užteršimo nitratais iš žemės ūkio šaltinių mastą.

7. Rečiausiai kas ketverius metus valstybės narės turi patikslinti ir, jei reikia, pakeisti savo veiksmų programas ir pagal 5 dalį taikomas papildomas priemones. Apie visus veiksmų programos pakeitimus jos praneša Komisijai.“

11 Šios direktyvos I priedas suformuluotas taip:

„A. 3 straipsnio 1 dalyje nurodyti vandenys turi būti nustatomi remiantis, *inter alia*, tokiais kriterijais:
1) ar nitratų koncentracija paviršiniuose gėluosiuose vandenyse, ypač tuose, kurie yra naudojami ar skirti geriamajam vandeniui imti, yra ar gali būti didesnė, negu nustatyta Direktyvoje 75/440/EEB, [iš dalies pakeistoje Direktyva 79/869,] jeigu 5 straipsnyje nurodytos priemonės nebus taikomos;
2) ar gruntiniuose vandenyse yra daugiau negu 50 mg/l nitratų arba gali būti daugiau negu 50 mg/l nitratų, jeigu nebus imtasi veiksmų pagal 5 straipsnį;
3) ar natūralūs gėlojo vandens ežerai, kiti gėlojo vandens telkiniai, upių žiočių ir pakrančių bei jūros vandenys yra eutrofiniai ar gali tapti eutrofiniais artimiausiu metu, jeigu nebus imtasi veiksmų pagal 5 straipsnį.

B. Taikydamos šiuos kriterijus, valstybės narės taip pat turi atsižvelgti į:
1) vandenų ir žemės fizines bei aplinkos charakteristikas;
2) dabartines žinias apie tai, kaip azoto junginiai veikia aplinką (vandenį ir dirvožemį);
3) dabartinį 5 straipsnyje nurodytų veiksmų poveikio supratimą.“

12 Direktyvos 91/676 III priede pateiktas išsamus į veiksmų programas pagal šios direktyvos 5 straipsnio 4 dalies a punktą įtrauktinų priemonių sąrašas. Šio priedo 1 dalyje nurodyta:

„1. Šios priemonės turi apimti taisykles, reglamentuojančias:

<…>
3) geros žemės ūkio praktikos kodeksą atitinkančius trąšų naudojimo apribojimus atsižvelgiant į pažeidžiamų zonų ypatybes, ypač į:

<…>

remiantis pusiausvyra tarp:
i) augalams reikalingo azoto numatomo kiekio

ir
ii) azoto kiekio, kurį augalai gauna iš dirvos ir trąšų, atitinkančio:

– azoto kiekį dirvožemyje tuo metu, kai augalai pradeda jo daug naudoti (didžiausias kiekis žiemos pabaigoje),

– azoto kiekį dirvoje vykstant organinio azoto atsargų grynajai mineralizacijai,

– azoto junginių kiekį iš gyvulių mėšlo,

– azoto junginių kiekį iš cheminių [ir kitų] trąšų.“

Austrijos teisė

13 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Direktyvos 91/676 5 straipsnis į nacionalinę teisę perkeltas *Wasserrechtsgesetz 1959* (1959 m. Vandens įstatymas) 55p straipsniu. Pagal šią nuostatą federaliniam ministrui suteikiami įgaliojimai priimti programas (priimant teisės aktus), kuriomis būtų laipsniškai mažinama vandenų tarša ir užkertamas kelias didesnei taršai azoto junginiais, tiesiogiai arba netiesiogiai patenkančiais į vandenį iš žemės ūkio šaltinių. Taigi Nutarimas dėl 2012 m. nitratų veiksmų programos priimtas remiantis 1959 m. Vandens įstatymo 55p straipsniu.

14 Šio įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje požeminio vandens naudojimas reglamentuotas taip, kad žemės savininkui nereikia gauti leidimo naudoti požeminį vandenį namų ūkio ir buities reikmėms, jei vanduo išgaunamas tik rankiniais siurbliais ar įtaisais vandeniui semti arba jei imamo vandens kiekis yra proporcingas žemės sklypo dydžiui.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

15 Ieškiniu *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas, Austrija) vandens tiekimo įstaiga, R. Prandl ir Cilingdorfo savivaldybė ginčija 2016 m. gegužės 30 d. ministerijos sprendimą, kuriuo ji atmetė jų prašymus pakeisti Nutarimą dėl 2012 m. nitratų veiksmų programos kaip nepriimtinus.

16 Vandens tiekimo įstaiga yra viešosios teisės subjektas, pagal teisės aktus įpareigotas užtikrinti viešojo vandens tiekimo paslaugų teikimą konkrečioje geografinėje teritorijoje, šiuo atveju Burgenlande (Austrija). Ji yra ketvirta pagal dydį Austrijos vandens tiekimo įmonė, aprūpinanti vandeniu maždaug 160 000 žmonių. Šioje teritorijoje esančių žemės sklypų su statiniais savininkai iš esmės privalo prisijungti prie vandens tiekimo sistemos. Tam, kad vandenį būtų galima naudoti kaip geriamąjį, nitratų kiekis jame turi būti mažesnis nei 50 mg/l. Tačiau kai kuriuose mėginių ėmimo vietose nitratų kiekis paimtame požeminiame vandenyje viršija šią normą daugiau kaip 100 %. Todėl prieš tiekiant vandenį vartotojams jis yra apdorojamas siekiant sumažinti nitratų kiekį tiek, kad jis nesiektų 50 mg/l.

17 R. Prandl yra šulinio savininkas. Tuo metu, kai buvo pateikti prašymai pakeisti Nutarimą dėl 2012 m. nitratų veiksmų programos, nitratų kiekis šiame šulinyje esančiame vandenyje buvo 59 mg/l. Tiesa, 2017 m. gruodžio mėn. nitratų kiekis neviršijo 50 mg/l. Vis dėlto neginčijama, kad nitratų kiekis kinta, taigi negalima atmesti galimybės, kad jis viršys 50 mg/l.

18 Cilingdorfo savivaldybė eksploatuoja šulinį, kurio vanduo laikomas netinkamu gerti dėl jame esančio didelio nitratų kiekio. Tuo metu, kai pateikti prašymai pakeisti Nutarimą dėl 2012 m. nitratų veiksmų programos, nitratų kiekis buvo 71 mg/l. Vykstant procesui pagrindinėje byloje, šis kiekis išliko didelis.

19 Ministerijos sprendimas atmesti prašymus grindžiamas Austrijos teisėje taikomu principu, pagal kurį juridinis ar fizinis asmuo turi teisę dalyvauti administracinėse procedūrose ar teismo procese, teikti skundus ar reikšti ieškinius tik tuomet, jeigu jis turi subjektyviąsias materialines teises, kurios, kaip jis tvirtina, buvo pažeistos. *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas) pažymi, kad jo nagrinėjamoje byloje pagal taikytinas Austrijos administracinės teisės nuostatas, t. y. 1959 m. Vandens įstatymą ir *Allgemeine Verwaltungsverfahrensgesetz* (Bendrasis administracinio proceso įstatymas) pareiškėjams pagrindinėje byloje nesuteikiama subjektinių materialinių teisių.

20 Atsižvelgdamas į šią vidaus teisės kliūtį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar pareiškėjai pagrindinėje byloje gali remtis Sąjungos teise, be kita ko, Direktyva 91/676, reikalaudami iš dalies pakeisti Nutarimą dėl 2012 m. nitratų veiksmų programos.

21 Iš tiesų 2008 m. liepos 25 d. Sprendime *Janecek* (C-237/07, EU:C:2008:447) ir 2014 m. lapkričio 19 d. Sprendime *ClientEarth* (C-404/13, EU:C:2014:2382) Teisingumo Teismas pripažino, kad, kiek tai susiję su oro kokybe, tam tikri asmenys gali reikalauti laikytis ribinių verčių, jeigu jiems daromas tiesioginis poveikis, visų pirma dėl to, kad kyla tiesioginis pavojus jų sveikatai. Negalima atmesti galimybės, kad ši jurisprudencija taip pat gali būti taikoma vandens kokybės srityje.

22 Pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnį valstybės narės turi priimti tokias veiksmų programas, kokia yra 2012 m. nitratų veiksmų programa. Šiose programose turi būti nurodytos privalomos priemonės vandens taršai mažinti ir užkirsti kelią naujai taršai nitratais iš žemės ūkio šaltinių.

23 Vis dėlto kelios aplinkybės prieštarauja tam, kad privatus asmuo galėtų remtis šia pareiga prieš nacionalinę instituciją.

24 Pirma, sunku nustatyti tikslią šios pareigos apimtį, nes neaišku, ar 50 mg/l riba, numatyta Direktyvos 91/676 I priede siekiant nustatyti pažeidžiamas zonas, kaip jos suprantamos pagal šios direktyvos 3 straipsnį, šiuo aspektu yra privaloma.

25 Antra, Direktyvoje 91/676 valstybėms narėms suteikiama diskrecija pasirinkti priemones rengiant veiksmų programas pagal šios direktyvos 5 straipsnio 4 dalį ir imantis papildomų priemonių arba sustiprinant veiksmus, kaip nurodyta šio straipsnio 5 dalyje.

26 Trečia, grėsmė visuomenės sveikatai nėra akivaizdi, nes kitomis teisės normomis, tarp kurių yra pirmiausia 1998 m. lapkričio 3 d. Tarybos direktyva 98/83/EB dėl žmonėms vartoti skirto vandens kokybės (OL L 330, 1998, p. 32; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 90), užtikrinama vartotojams tiekiamo vandens kokybė.

27 Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar SESV 288 straipsnis, siejamas su [Direktyvos 91/676] 5 straipsnio 4 dalimi arba 5 straipsnio 5 dalimi kartu su I priedo A dalies 2 punktu, aiškintinas taip, kad:

a) viešajai vandens tiekimo įmonei <…>, nes jai dėl netinkamų veiksmų planų (nes vandens tiekimo įmonės teritorijoje buvo viršyta 50 mg/l nitratų koncentracija) tenka imtis vandens paruošimo priemonių,

<…>

b) vartotojui, kuris pagal įstatymą turi teisę naudoti nuosavo šulinio vandenį savo reikmėms, <…> nes jis dėl netinkamų veiksmų planų (nes jo vandens paėmimo vietoje (šulinyje) buvo viršyta 50 mg/l nitratų koncentracija) negali pasinaudoti jam pagal įstatymus suteikta tam tikros apimties teise savo žemėje naudotis požeminiu vandeniu,

<…>

c) savivaldybei, [kuri] savo eksploatuojamą vandens telkinį <…> naudoja (arba leidžia naudoti) tik kaip techninio vandens šaltinį, <…> nes taikant netinkamus veiksmų planus paėmimo vietos šaltinyje buvo viršyta 50 mg/l nitratų koncentracija, todėl vandens negalima gerti, <…>

[daromas tiesioginis poveikis, kaip jis suprantamas pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją (nagrinėjamu atveju dėl netinkamo Direktyvos 91/676 perkėlimo), ir dėl to jiems pagal šią direktyvą suteikiama subjektinių teisių]:

– reikalauti keisti valstybės jau priimtą veiksmų programą, skirtą [Direktyvai 91/676] perkelti (pagal [šios] direktyvos 5 straipsnio 4 dalį), taip, kad būtų patvirtintos griežtesnės priemonės siekiant įgyvendinti [šios] direktyvos 1 straipsnio tikslus, konkrečiai kalbant – pasiekti ne didesnę kaip 50 mg/l nitratų koncentraciją požeminiame vandenyje konkrečiose paėmimo vietose,

– reikalauti patvirtinti papildomas priemones arba imtis griežtesnių veiksmų (pagal [Direktyvos 91/676] 5 straipsnio 5 dalį) siekiant įgyvendinti [šios] direktyvos 1 straipsnio tikslus, konkrečiai kalbant – pasiekti ne didesnę kaip 50 mg/l nitratų koncentraciją požeminiame vandenyje konkrečiose paėmimo vietose?

Visais trimis atvejais vartotojų sveikatos apsauga užtikrinama arba (b ir c atvejais) vandenį paimant vandens tiekimo įmonėms, kurios tiekia vandenį (kai privaloma prisijungti prie vandentiekio ir suteikiama tokia teisė), arba (a atveju) taikant atitinkamas vandens paruošimo priemones.“

Dėl prejudicinio klausimo

28 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 288 straipsnis ir Direktyvos 91/676 5 straipsnio 4 ir 5 dalys bei I priedo A dalies 2 punktas turi būti aiškinami taip, kad tokie fiziniai ir juridiniai asmenys, kaip pareiškėjai pagrindinėje byloje, atsakingi už vandens tiekimą arba turintys galimybę naudotis šuliniu, turi galėti reikalauti iš

kompetentingų nacionalinių institucijų pakeisti esamą veiksmų programą arba imtis papildomų priemonių ar sustiprinti veiksmus, kaip numatyta šios direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje, kad nitratų kiekis visose vandens ėmimo vietose neviršytų 50 mg/l.

29 Pateikdamas šį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, pirma, ar pagal Sąjungos teisę pavieniams asmenims suteikiama teisė šiuo klausimu kreiptis į nacionalines valdžios institucijas ir nacionalinius teismus ir kokiomis sąlygomis jie tai gali padaryti, antra, kokios pareigos konkrečiai kyla iš Direktyvos 91/676, ir, trečia, ar šiomis pareigomis pavienis asmuo gali tiesiogiai remtis prieš kompetentingas nacionalines institucijas.

Dėl pavienių asmenų teisės pateikti prašymą, skundą arba ieškinį

30 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, su SESV 288 straipsnyje įtvirtintu direktyvos privalomuoju poveikiu būtų nesuderinama tai, jog iš atitinkamų asmenų iš esmės būtų atimta galimybė remtis direktyvoje nustatytomis pareigomis (1982 m. sausio 19 d. Sprendimo *Becker*, 8/81, EU:C:1982:7, 22 punktas; 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging*, C-127/02, EU:C:2004:482, 66 punktas ir 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 34 punktas).

31 Visų pirma tuo atveju, kai Sąjungos teisės aktų leidėjas direktyvoje valstybėms narėms nustato tam tikro elgesio pareigą, tokio akto veiksmingumas susilpnėtų, jeigu piliečiai negalėtų juo remtis teisme, o nacionaliniai teismai negalėtų atsižvelgti į šį aktą kaip į Sąjungos teisės sudedamąją dalį, tikrindami, ar nacionalinės teisės aktų leidėjas, naudodamasis suteikta galimybe pasirinkti direktyvos įgyvendinimo formą ir priemones, neviršijo joje nustatytos diskrecijos (1996 m. spalio 24 d. Sprendimo *Kraaijeveld ir kt.*, C-72/95, EU:C:1996:404, 56 punktas ir 2019 m. birželio 26 d. Sprendimo *Craeynest ir kt.*, C-723/17, EU:C:2019:533, 34 punktas).

32 Vadinasi, kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 41 punkte, bent fiziniai ar juridiniai asmenys, kuriems direktyvos nuostatų pažeidimas daro tiesioginį poveikį, turi galėti reikalauti iš kompetentingų valdžios institucijų, prireikus kreipdamiesi į teismus, laikytis atitinkamų įsipareigojimų.

33 Be to, „visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus“ turi Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje numatytas teises. Ši nuostata, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, įpareigoja valstybes nares užtikrinti veiksmingą teisminę Sąjungos teisėje, visų pirma aplinkos teisės nuostatose, įtvirtintų teisių apsaugą (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 45 punktą).

34 Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje numatyta teisė apskųsti būtų neveiksminga, netgi prarastų prasmę, jeigu reikėtų pripažinti, kad, nustačius tokius kriterijus, tam tikroms „visuomenės atstovų“, juo labiau „suinteresuotos visuomenės atstovų“, kaip aplinkos apsaugos organizacijos, kategorijoms, atitinkančioms Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalies reikalavimus, būtų nesuteikta jokios teisės apskųsti (2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 46 punktas).

35 Siekiant nustatyti, ar tokiems fiziniams ir juridiniams asmenims, kaip pareiškėjai pagrindinėje byloje, dėl Direktyvoje 91/676 numatytų įsipareigojimų nesilaikymo daromas tiesioginis poveikis, reikia išnagrinėti šios direktyvos tikslą ir atitinkamas jos nuostatas, kurias tinkamai taikyti reikalaujama prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

36 Direktyvos 91/676 1 straipsnyje nurodyta, kad jos tikslas yra mažinti vandens taršą, kurią sukelia ar skatina žemės ūkyje naudojami nitratai, ir stabdyti tolesnį tokį teršimą. Šiuo tikslu šios direktyvos 5 straipsnyje numatyta, kad jame nustatytomis sąlygomis valstybės narės turi sukurti veiksmų programas, o prireikus imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus.

37 Šios direktyvos 2 straipsnio j punkte sąvoka „tarša“ apibrėžiama kaip azoto junginiai, kurie iš žemės ūkio šaltinių tiesiogiai arba netiesiogiai patenka į vandens aplinką ir gali kelti pavojų žmonių sveikatai, kenkti gyviems organizmams bei vandens ekosistemoms, mažinti poilsiavimo galimybes ir trukdyti kitaip teisėtai naudoti vandenį.

38 Ši sąvoka sukonkretinta Direktyvos 91/676 3 straipsnio 1 dalyje ir, be kita ko, šios direktyvos I priedo A dalies 2 punkte, kuriame nurodyta, kad valstybės narės turi laikyti, kad požeminiai vandenys yra paveikti taršos, jeigu juose yra daugiau negu 50 mg/l nitratų arba ši vertė gali būti viršyta, jeigu nebus imtasi veiksmų pagal šios direktyvos 5 straipsnį.

39 Taigi iš Direktyvos 91/676 2 straipsnio j punkto ir 3 straipsnio 1 dalies matyti, kad nitratų kiekis, kuris požeminiame vandenyje viršija 50 mg/l arba gali viršyti šią ribą, laikytinas trukdančiu teisėtai naudoti vandenį.

40 Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad fiziniam ar juridiniam asmeniui, turinčiam galimybę imti ir naudoti požeminį vandenį, daromas tiesioginis poveikis, kai ši riba viršijama arba gali būti viršyta, nes taip ribojama jo turima galimybė, t. y. jam trukdoma teisėtai naudoti šį vandenį.

41 Atsižvelgiant į Direktyvos 91/676 2 straipsnio j punkte nurodytų trukdymo būdų įvairovę, šios išvados negali paneigti aplinkybė, kad šis viršijimas savaime nereiškia pavojaus asmenų, norinčių pateikti skundą, sveikatai.

42 Kiek tai susiję konkrečiai su pareiškėjų pagrindinėje byloje situacija, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad jie pagal 1959 m. Vandens įstatymo 10 straipsnį turi teisę savo buities ar ūkio reikmėms eksploatuoti turimus požeminio vandens šulinius.

43 Kadangi nitratų kiekis atitinkamuose požeminiuose vandenyse viršija 50 mg/l arba gali viršyti šią ribą, pareiškėjams pagrindinėje byloje trukdoma naudoti šiuos vandenis.

44 Iš tiesų, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, šios ribos viršijimas gali užkirsti jiems kelią įprastai naudotis nuosavais šuliniais arba bent jau priversti juos skirti lėšų teršalams pašalinti.

45 Taigi nepasiekus pagrindinio Direktyvos 91/676 1 straipsnyje įtvirtinto jos tikslo mažinti vandens taršą, kurią sukelia ar skatina žemės ūkyje naudojami nitratai, ir ją stabdyti, nes valstybės narės neįvykdė kai kurių įsipareigojimų pagal šią direktyvą, daromas tiesioginis poveikis tokiems fiziniams ir juridiniams asmenims, kaip pareiškėjai pagrindinėje byloje.

46 Darytina išvada, kad tokie fiziniai ir juridiniai asmenys, kaip pareiškėjai pagrindinėje byloje, turi galėti reikalauti iš kompetentingų valdžios institucijų, prireikus kreipdamiesi į teismus, laikytis šių įsipareigojimų.

Dėl pareigos mažinti taršą ir ją stabdyti apimties

47 Dėl iš Direktyvos 91/676 kylančių pareigų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma klausia, ar šios direktyvos I priedo A dalies 2 punkte numatytas 50 mg/l maksimalus nitratų kiekis požeminiuose vandenyse yra reikšminga vertė, lemianti kompetentingų nacionalinių institucijų pareigą pakeisti veiksmų programas, patvirtintas pagal šios direktyvos 5 straipsnio 1–4 dalis, arba imtis papildomų priemonių pagal šio straipsnio 5 dalį.

48 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, aiškinant Sąjungos teisės nuostatą, reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kurio dalis ji yra, tikslus (2018 m. vasario 7 d. Sprendimo *American Express*, C-304/16, EU:C:2018:66, 54 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

49 Kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 55 punkte, pagal Pagrindinių teisių chartijos 37 straipsnį, ESS 3 straipsnio 3 dalį ir SESV 191 straipsnio 2 dalį Sąjungos aplinkos politika turi užtikrinti aukštą apsaugos lygį.

50 Iš šio sprendimo 36–39 punktų matyti, kad, įgyvendinant tikslą mažinti vandens taršą, kurią sukelia ar skatina žemės ūkyje naudojami nitratai, ir stabdyti tolesnį tokį teršimą, Direktyva 91/676 siekiama suteikti privatiems asmenims galimybę teisėtai naudoti vandenį, o tai reiškia, kad nitratų kiekis neturi viršyti 50 mg/l.

51 Kaip savo išvados 72 ir 73 punktuose priminė generalinė advokatė, Direktyvoje 91/676 numatytos specialios priemonės, skirtos kovoti su vandenų tarša nitratais iš žemės ūkio šaltinių. Ji taikoma tais atvejais, kai iš žemės ūkio patenkantys azoto junginiai reikšmingai prisideda prie taršos (1999 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Standley ir kt.*, C-293/97, EU:C:1999:215, 35 punktas). Šiuo klausimu primintina, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog toks prisidėjimas yra reikšmingas, jei žemės ūkis atsakingas, pavyzdžiui, už 17 % viso azoto kiekio tam tikrame baseine (šiuo klausimu žr. 2005 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Komisija / Belgija*, C-221/03, EU:C:2005:573, 86 punktą). Jei ši Direktyvos 91/676 taikymo sąlyga yra įvykdyta, pagal šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi nustatyti jų teritorijoje esančių vandenų būklę.

52 Jei pagal šią nuostatą, siejamą su Direktyvos 91/676 I priedo A dalimi, vandenys laikytini paveiktais taršos arba gali būti jos paveikti, valstybės narės privalo patvirtinti šios direktyvos 5 straipsnyje numatytas priemones, t. y. priimti veiksmų programas ir, jei reikia, imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus (šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 21 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-543/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2018:481, 60 punktą).

53 Kiek tai susiję, pirma, su veiksmų programomis, jų įgyvendinimas yra neatsiejamas nuo Direktyvos 91/676 3 straipsnio 1 dalies, nes valstybės narės privalo priimti tokias veiksmų programas, jeigu, nesant tinkamų veiksmų programų, priimtų pagal šios direktyvos 5 straipsnio 4 dalį, vandenys yra užteršti arba kyla pavojus, kad jie bus užteršti. Priemonės, kurios turi būti numatytos šiose programose, apibrėžtos pačioje Direktyvoje 91/676, kaip matyti iš jos 5 straipsnio 4 dalies, siejamos su jos III priedu.

54 Tiesa, valstybės narės turi tam tikrą diskreciją pasirinkti konkrečią Direktyvos 91/676 reikalavimų įgyvendinimo tvarką. Vis dėlto jos bet kuriuo atveju privalo užtikrinti, kad būtų pasiekti šios direktyvos tikslai, taigi ir Sąjungos politikos tikslai aplinkos srityje, remiantis SESV 191 straipsnio 1 ir 2 dalių reikalavimais (2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-237/12, EU:C:2014:2152, 30 punktas).

55 Be to, pagal šios direktyvos 5 straipsnio 5 dalį valstybės narės veiksmų programose turi imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus, kurie, jų manymu, yra būtini, jei, pradėjus vykdyti veiksmų programą arba jau įgijus tam tikros įgyvendinimo patirties, tampa aišku, kad šio straipsnio 4 dalyje minėtų priemonių nepakanka šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytiems tikslams pasiekti.

56 Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, darytina išvada, kad valstybės narės turi imtis tokių papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus iškart, kai nustato, kad to reikia (šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 21 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-543/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2018:481, 53 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

57 Siekdamos įvykdyti šią pareigą, valstybės narės privalo atidžiai prižiūrėti vandens būklę. Pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnio 6 dalies pirmą pastraipą jos privalo parengti ir įgyvendinti stebėsenos programas.

58 Pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnio 3 dalies a ir b punktus šiose veiksmų programose būtina atsižvelgti į turimus geriausius mokslo ir technikos duomenis ir į kiekvieno rajono fizines, geologines ir klimato sąlygas (2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-237/12, EU:C:2014:2152, 29 punktas). Šis reikalavimas taikomas ir stebėsenos programoms, nes jos turi būti tinkamos veiksmų programų veiksmingumui įvertinti. Šios direktyvos dvylikta konstatuojamoji dalis patvirtina šį vertinimą.

59 Be to, remiantis Direktyvos 91/676 trylikta konstatuojamąja dalimi, atsižvelgiant į hidrogeologines sąlygas ir nuo jų priklausantį laiką, kurio reikės, kad dėl pagal šios direktyvos 5 straipsnį jau patvirtintų priemonių pagerėtų vandens kokybė, faktiškai išmatuotas teršalų kiekis vandenyje ir laikui bėgant pasireiškiančios tendencijos yra reikšmingos aplinkybės nustatant poreikį imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus.

60 Tokios reikšmingos aplinkybės yra ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos faktinės aplinkybės – pirmojo pareiškėjo pagrindinėje byloje atveju nitratų kiekis, gerokai viršijantis maksimalų 50 mg/l kiekį, tam tikrose mėginių ėmimo vietose, antrojo pareiškėjo pagrindinėje byloje atveju – nuosavame šulinyje esančio vandens kokybės svyravimai ir trečiojo ieškovo pagrindinėje byloje atveju – pastovus šulinio vandens taršos lygis.

61 Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad siekiant nustatyti, ar būtina imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnio 5 dalį, nereikia įrodyti jau patvirtintų priemonių neveiksmingumo (2018 m. birželio 21 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-543/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2018:481, 63 ir 64 punktai).

62 Kaip nurodė generalinė advokatė savo išvados 105 punkte, azoto perteklius dirvoje taip pat yra svarbi aplinkybė konstatuojant, kad veiksmų programos nepakanka.

63 Iš tiesų toks perteklius prieštarauja Direktyvos 91/676 5 straipsnio 4 dalies a punktui, siejamam su šios direktyvos III priedo 1 dalies 3 punktu. Šiose nuostatose įtvirtintas tręšimo pusiausvyros principas ir reikalaujama remtis augalams reikalingo azoto numatomo kiekio ir azoto kiekio, kurį šie augalai gauna iš dirvos ir trąšų, pusiausvyra. Taigi pagal šias nuostatas valstybės narės įpareigojamos tiksliai nustatyti azoto kiekį, kurį žemdirbiai gali naudoti kaip trąšas (šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 21 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-543/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2018:481, 87, 88 ir 92 punktus).

64 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia pažymėti, kad jei iš žemės ūkio patenkantys nitratai reikšmingai prisideda prie taršos, kaip nurodyta šio sprendimo 51 punkte, valstybės narės pagal Direktyvos 91/676 1, 3 ir 5 straipsnius privalo imtis šios direktyvos 5 straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodytų priemonių, kai, nesiėmus šių priemonių, nitratų kiekis požeminiuose vandenyse viršija ar gali viršyti 50 mg/l.

65 Konkrečiai kalbant, jei įgyvendinant šio sprendimo 57 punkte minėtas stebėsenos programas ir atsižvelgiant, be kita ko, į šio sprendimo 59–63 punktuose nurodytus rodiklius paaiškėja, kad vandens taršos sumažėjimas mažai tikėtinas, valstybės narės turi imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnio 5 dalį.

66 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekia išsiaiškinti, ar požeminiuose vandenyse nitratų kiekis turi neviršyti 50 mg/l visose ėmimo vietose.

67 Šiuo aspektu pažymėtina, kad pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnio 6 dalies antrą pastraipą, jei valstybė narė nenustatė konkrečių pažeidžiamų zonų, tačiau šio 5 straipsnio nuostatas taiko visoje savo nacionalinėje teritorijoje, ji privalo stebėti nitratų kiekį vandenyje tokiuose pasirinktuose matavimo taškuose, kurie leidžia nustatyti vandenų užteršimo nitratais iš žemės ūkio šaltinių mastą. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Austrijos Respublika pasirinko šią galimybę.

68 Taigi dėl to, kad nitratų kiekis vandenyje viename iš pasirinktų matavimo taškų viršija arba gali viršyti 50 mg/l, atsiranda pareiga įgyvendinti Direktyvos 91/676 5 straipsnio 4 ir 5 dalyse numatytas priemones. Tačiau pagal šią direktyvą valstybės narės neįpareigojamos taikyti stebėsenos priemonių plačiau, nei numatyta šios direktyvos 5 straipsnio 6 dalyje.

69 Jei šulinyje ar kitoje mėginių ėmimo vietoje, kaip pareiškėjų pagrindinėje byloje atveju, išmatuotas kiekis skiriasi nuo kituose matavimo taškuose išmatuoto kiekio, negalima atmesti galimybės, kad šie matavimo taškai pasirinkti pažeidžiant Direktyvos 91/676 5 straipsnio 6 dalį, todėl negalima nustatyti taršos toje teritorijoje masto.

Dėl galimybės remtis pareiga mažinti taršą ir ją stabdyti

70 Direktyvos 91/676 5 straipsnio 4 ir 5 dalyse numatyti aiškūs, tikslūs ir besąlygiški įpareigojimai, tad asmenys gali jais remtis prieš valstybę (pagal analogiją žr. 2019 m. birželio 26 d. Sprendimo *Craeynest ir kt.*, C-723/17, EU:C:2019:533, 42 punktą).

71 Žinoma, valstybės narės, paisydamos Direktyvos 91/676 III priede nustatytų ribų, turi nustatyti priemones, būtinas šiems įsipareigojimams įvykdyti. Vis dėlto šios priemonės, kaip nurodyta šios direktyvos 1 straipsnyje, turi būti skirtos mažinti vandens taršai, kurią sukelia ar skatina žemės ūkyje naudojami nitratai, ir stabdyti tolesnį tokį teršimą.

72 Taigi, nors valstybės narės šiuo aspektu turi diskreciją, tai nereiškia, kad kompetentingų institucijų priimti sprendimai šioje srityje negali būti peržiūrimi teismine tvarka, ypač siekiant patikrinti, ar jos neviršijo minėtai diskrecijai įgyvendinti nustatytų ribų (šiuo klausimu žr. 1996 m. spalio 24 d. Sprendimo *Kraaijeveld ir kt.*, C-72/95, EU:C:1996:404, 59 punktą; 2008 m. liepos 25 d. Sprendimo *Janecek*, C-237/07, EU:C:2008:447, 46 punktą ir 2019 m. birželio 26 d. Sprendimo *Craeynest ir kt.*, C-723/17, EU:C:2019:533, 45 punktą).

73 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad SESV 288 straipsnis ir Direktyvos 91/676 5 straipsnio 4 ir 5 dalys bei I priedo A dalies 2 punktas turi būti aiškinami taip, kad jeigu iš žemės ūkio patenkantys azoto junginiai reikšmingai prisideda prie aptariamų požeminių vandenų taršos, tokie fiziniai ar juridiniai asmenys, kaip pareiškėjai pagrindinėje byloje, turi galėti reikalauti iš kompetentingų nacionalinių institucijų pakeisti esamą veiksmų programą arba imtis papildomų priemonių ar sustiprinti veiksmus, kaip numatyta šios direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje, kai nesiėmus šių priemonių nitratų kiekis požeminiuose vandenyse viršija arba gali viršyti 50 mg/l viename ar keliuose matavimo taškuose, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos 5 straipsnio 6 dalį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

74 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

SESV 288 straipsnis ir 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvos 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių 5 straipsnio 4 ir 5 dalys bei I priedo A dalies 2 punktas turi būti aiškinami taip, kad jeigu iš žemės ūkio patenkantys azoto junginiai reikšmingai prisideda prie aptariamų požeminių vandenų taršos, tokie fiziniai ar juridiniai asmenys, kaip pareiškėjai pagrindinėje byloje, turi galėti reikalauti iš kompetentingų nacionalinių institucijų pakeisti esamą veiksmų programą arba imtis papildomų priemonių ar sustiprinti veiksmus, kaip numatyta šios direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje, kai nesiėmus šių priemonių nitratų kiekis požeminiuose vandenyse viršija arba gali viršyti 50 mg/l viename ar keliuose matavimo taškuose, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos 5 straipsnio 6 dalį.

Parašai.